

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/84152,Sokolnicki-Michał.html>
2022-10-03, 16:48

Sokolnicki Michał

SOKOLNICKI Michał (29 IX 1760, Wierzeja, Wielkopolska – 24 IX 1816, Warszawa), inżynier wojskowy, pomysłowy nowator, wizjoner w zakresie przyszłych wynalazków technicznych. Syn Franciszka, chorążego gnieźnieńskiego, i Urszuli z Poklateckich.

Kształcił się początkowo w klasztorze cystersów w Obrze oraz w domu, gdzie jego guwernerem był francuski duchowny, J. Courrieu. W 1777–79 uczył się w Szkole Korpusu Kadetów w Warszawie, gdzie zainteresował się inżynierią, którą ukończył w stopniu porucznika. Przebywając w posiadłości Sułkowskich w Rydzynie, przeprowadził w okresie od XI 1780 do I 1781 prace melioracyjne, obejmujące kanał długości 2 km, wykorzystując zamarzenie miejscowego bagna. W 1781–87 kształcił się w Europie Zachodniej. Od 1789, w stopniu kapitana, organizował wraz z J. Jasińskim Litewski Korpus Inżynierów, ucząc w nim miernictwa i budownictwa. W 1791–92 pogłębiał wiedzę w zakresie hydrografii i inżynierii, wysłany do Saksonii; w IV 1792 złożył obszerny raport dotyczący organizacji szkolnictwa wojsk technicznych w Europie Zachodniej oraz projekt utworzenia w Polsce Szkoły Dróg i Mostów. Uczestniczył w wojnie z Rosją jako kwatermistrz armii litewskiej, budując fortyfikacje oraz 23 VI 1792 pomysłowy most z tratw na Niemnie w kształcie poziomego łuku, który – pracując jako sklepienie – przeciwstawiał się parciu prądu rzeki. Po zwycięstwie Targowicy przebywał w Wielkopolsce, opracowując *Podręcznik pomiarów polowych i podjazdów wojskowych*. W 1794 brał udział w powstaniu kościuszkowskim, m.in. w wyprawie gen. J. H. Dąbrowskiego do Wielkopolski. Następnie, w latach 1795–96 przebywał w Petersburgu, gdzie opracowywał z I. Potockim słownik nauk matematycznych, technicznych i przyrodniczych, napisał rozprawę o oczyszczaniu wody za pomocą filtrów węglowych i skonstruował przyrząd mierniczy geodesiograf.

W 1797 wyjechał do Francji, gdzie uczestniczył w organizowaniu Legionów Polskich. W okresie wojen napoleońskich zrobił błyskotliwą, ale i kontrowersyjną karierę wojskową odnotowaną w wielu opracowaniach, pełniąc funkcje dowódcze (m.in. w Legii Naddunajskiej), awansując do stopnia generała dywizji (1810), zapisując się m.in. jako zdobywca a potem obrońca Sandomierza w kampanii 1809 r.; znalazło to odbicie również w literaturze, m.in. w *Popiołach* S. Żeromskiego (1904) i *Zdobyciu Sandomierza* W. Przyborowskiego (1912). Był też ranny pod Borodino (1812) i odegrał pewną rolę w bitwie pod Lipskiem (1813). Był oficerem odważnym, o szerokich horyzontach, ale często skonfliktowanym ze zwierzchnikami i podwładnymi, samowolnym, dbającym o karierę poprzez bezpośrednie kontakty z Francuzami.

W częstych przerwach poświęcał się pracy naukowej. Od II 1802 był członkiem korespondentem Institute de France, od X 1804 Société Académique de Sciences. Wygłaszał odczyty m.in. w Akad. Ekonomicznej we Florencji (7 VII 1802) i we francuskim Société d'Encouragement pour l'Industrie National. W „Bibliothèque Britannique” (Genewa 1804) zamieścił prace: *Notice historique sur un canal de dessèchement exécuté en Pologne en 1780* oraz *Lettre sur un pont militaire exécuté à Grodno sur le Niemen*; w Paryżu zaś w 1811 opublikował: *Lettre à M. Le sénateur de Fossombroni membre de la Commission charge de l'assainissement des marais Pontins (sur une trombe hydraulique propre à l'épuisement des grands marais)* oraz *Proposition faite à M. Girard ingénieur en chef, à l'occasion de la belle fontaine au boulevard de Bondy, de soumettre à la réaction de l'air comprimé, sous l'ajutage même, le jet qui doit en partir*. W 1816 opublikował w „Pamiętniku Warszawskim” *Rozprawę o potrzebie zaprowadzenia w kraju i w stolicy kół o szerokich dzwonach u wozów ładownych*. Publikował też prace o udziale wojsk polskich w wojnach napoleońskich (spowodowało to m.in. powołanie w 1815 komisji śledczej), a także z zakresu krytyki literackiej. Amatorsko zajmował się również sztycharstwem.

Snął także wizjonerskie wynalazcze pomysły techniczne, przewidujące, że w odległej przyszłości powstaną

zautomatyzowane domy, w których można będzie audiowizualnie zdalnie kontrolować stan całej posiadłości, pracę służby itp.

W VII 1814 S. dowodził eskortą transportującą zwłoki ks. Józefa Poniatowskiego z Lipska do Warszawy. Odsunięty od wojska w wyniku zatargu z gen. J. Krukowieckim, został w 1815 dyrektorem Wydziału Kunsztów Tow. Gospodarczo-Rolniczego. We IX 1816 wrócił do służby czynnej. Podczas defilady na Placu Saskim 23 IX został stratowany przez spłoszonego konia.

PSB (M. Baczkowski); SBTP (B. Chwaściński); SPPT (B. Chwaściński).

Album biograficzny Polaków i Polek wieku XIX, t. II, Warszawa 1903; *Encyklopedia wojskowa*, Warszawa 1939; J. Giergielewicz: *Wybitni polscy inżynierowie wojskowi*, Warszawa 1939; F. Kucharzewski: *Pomysły techniczne generała Sokolnickiego*, Warszawa 1905; B. Pachoński: *Legiony polskie*, Warszawa 1969–79; M. Sokolnicki: *Generał Michał Sokolnicki*, Warszawa 1912.

Bolesław Orłowski

[Poprzedni](#)
[Następny](#)